

تدوین قواعد و علائم بریل کردی

اختراع خط بریل به زبان کردی

گفتگو با عزیز خانه
مصاحبه کننده علی نوری

شناسه

آقای عزیز خانه از معلمین و آموزگاران کرد و خدمتگذار معلولین در عرصه آموزش و پرورش است. مدیریت توان نامه وقتی باخبر شد که، ایشان خط بریل کردی را پایه گذاری کرده و با او تماس گرفت و ایشان استقبال مطلوبی برای گفتگو داشت. بدون شک زحمات او برای تبدیل زبان کردی به نمادها و علائم خط بریل، قابل تحسین است. این خدمت آقای عزیز خانه در تاریخ ماندگار خواهد شد و نسل‌های آتی از او به نیکی یاد خواهند کرد. البته تأثیر و پیامدهای این ابتکار با گذشت زمان بیشتر معلوم می‌گردد. چرا که هزاران نابینای کرد با این خط، خواندن و نوشتن را فرا می‌گیرند و می‌توانند پیام‌های خود را به دیگران انتقال دهند، نیز در کسب دانش پیشرفت علوم و فرهنگ در جامعه نابینایان مؤثر خواهد شد. بدیهی است که دفتر فرهنگ معلولین به ویژه با تأکید جناب حجت الاسلام والمسلمین سیدجواد شهرستانی، از ایشان تقدیر و تشکر خواهد کرد.

گرگ و هفت بزغاله و غیره را به بریل فارسی ترجمه کردم و رمان‌هایی از جمله هاکلبری فین، سندباد و غیره را هم به زبان انگلیسی بریل ترجمه کرده‌ام.

* از چه زمانی مشغول کار معلمی و تدریس برای دانش‌آموزان استثنایی شده‌اید؟
از سال ۱۳۸۴ و تا الان هم ادامه دارد. تدریس بنده در مقطع ابتدایی مدارس استثنایی است.

* زبان کردی را موفق شده‌اید با علائم خط بریل برای نابینایان بنویسید این پروژه چه ویژگی‌هایی دارد؟
با توجه به اینکه حروف بریل تا به حال برای قواعد و زبان کردی مناسب سازی

نشده و حروف الفبای کردی به خط بریل موجود نبود، حدوداً یازده ماه پیش به فکر درست کردن حروف الفبای کردی به بریل و ابداع قواعد نوشتاری آن طبق دستور زبان کردی افتادم که خوشبختانه موفق به انجام این امر مهم شدم.
در حروف الفبای زبان

* لطفاً در ابتدا شمه‌ای از زندگی و فعالیت‌های علمی فرهنگی خودتان بفرمایید.

در سال ۱۳۶۴ در یکی از روستاهای اطراف بوکان به دنیا آمده‌ام. بعد از گرفتن دیپلم در شهر بوکان در سال ۱۳۸۲ در آزمون تربیت معلم دانشگاه تهران در رشته آموزش و پرورش استثنایی گرایش دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا پذیرفته شدم. بعد از ادامه تحصیل در سال ۱۳۸۴ در آموزش و پرورش شهرستان مهاباد مشغول به تدریس شدم و در سال ۱۳۹۲ از مهاباد به بوکان انتقالی گرفتم. من دارای تحصیلات فوق دیپلم آموزش ناشنوایان و کم‌شنوایان و لیسانس آموزش ابتدایی هستم.

* از چه زمانی با خط بریل آشنا شدید، انگیزه شما چه بود و چه کتاب‌هایی را به بریل ترجمه کرده‌اید؟

زمان آشنایی من با خط بریل به ۳ سال پیش برمی‌گردد. از سال ۱۳۸۹ به کمک آقای ابوالحسنی بریل را یاد گرفتم و شروع به نوشتن بریل کردم. انگیزه بنده برای یادگیری خط بریل این بود که در دوران تربیت معلم دوستی داشتم که نابینا بود و خط بریل می‌خواند و برایم خیلی جالب بود. با توجه به علاقه‌ای که به این خط و نابینایان داشتم آن را فرا گرفتم و در طول دو سال توانستم ۷۳ جلد کتاب داستان و رمان را با زبان‌های انگلیسی، فارسی و آلمانی به خط بریل، آن هم فقط با ابزار لوح و قلم و بدون چاپگرهای پیشرفته، برگردانم. کتاب‌های داستان‌های سنین الف تا ه مانند دکتر جادویی، روباه نخاله، یوزپلنگ وحشی، چوپان دروغگو، دخترک کبریت فروش، شنل قرمزی، علاءالدین،

کردی چندین حرف وجود دارد که این حروف با حروف الفبای زبان فارسی، عربی و... از لحاظ تلفظ و شکل نوشتاری فرق دارد؛ که بخشی از اهمیت کار، ابداع علائمی برای این حروف جدید است به طوری که مشابه علائم دیگر نباشد. نشانه‌های ابداع شده به گونه‌ای هستند که با هیچ یک از

نشانه‌های دیگر خط بریل در زبان‌های مختلف دنیا و دیگر رشته‌ها از جمله ریاضی و موسیقی تشابه ندارد. نشانه‌های ابداع شده با توجه به اصول علمی خط بریل و لهجه‌های مختلف زبان کردی تنظیم شده و دانش‌آموزان و دانشجویان نابینا و کم‌بینای کرد زبان در دیگر کشورها از جمله ترکیه، سوریه و عراق نیز می‌توانند از آن بهره بگیرند. در واقع آیین نامه‌ای برای خط بریل به زبان کردی درست کرده‌ام که در آن آواها مشخص شده که در کدام نقاط بریل بیاید.

* چه کتاب‌هایی با استفاده از قواعد ابتکاری خود به بریل کردی ترجمه کرده‌اید؟

بنده ۲ کتاب داستان به زبان بریل کردی نوشته‌ام که عنوان‌هایش کوبه قامه (کوزه گوشت برای زمستان) و آمانج آواج (داستان چهار تا بچه شیر) است.

* آیا می‌توانید ترجمه قرآن کریم به کردی را با خط بریل آماده چاپ کنید؟

صد در صد این کار امکان‌پذیر است.

* به نظر شما خط بریل برای آموزش نابینایان مهم‌تر و مفیدتر است یا کتاب صوتی و گویا؟

بعضی می‌گویند که بریل دیگر وقت آن به سر رسیده و می‌گویند وقتی می‌توانیم فایل‌های صوتی و کتاب گویا را داشته باشیم دیگر چرا بریل کار کنیم؟ به نظر بنده اهمیت خط بریل خیلی بیشتر از کتاب‌های صوتی است و خشت اول آموزش نابینایان در هر زبانی و هر کشوری یادگیری خط بریل است، اما متأسفانه تعداد کتاب‌هایی که به بریل ترجمه شده خیلی کم است و اصلاً جوابگوی نیازهای علمی و فرهنگی نابینایان عزیز نیست.

* آیا آموزش و پرورش استثنایی کردستان از آیین نامه

تدوین شده شما استقبال کرده؟ و آیا این قواعد را در مدارس نابینایان جزء دروسشان قرار داده‌اند و تدریس می‌شود؟

نه اصلاً. به هیچ عنوان خودشان استقبال و پیگیری نکردند. با اینکه خبر ابداع خط بریل کردی توسط بنده برای اولین بار در دنیا منتشر شد و

از سراسر دنیا، مثلاً از کردستان عراق و آموزش و پرورش فرانسه با من تماس گرفته و مصاحبه کردند، ولی متأسفانه از طرف آموزش و پرورش استثنایی استقبال نشده است.

* آقای عزیز خانه آیا این اختراع خود را ثبت کرده‌اید؟

اداره کل مالکیت صنعتی بدون توجه به زحمات بنده برای ابداع این خط، از ثبت آن خودداری می‌کند و این کار را در حیطه آموزش می‌داند. حرف من با مسئولین این اداره این است که چرا خط بریل فارسی به عنوان اختراع شناخته شده و در این سازمان به ثبت رسیده است، ولی خط بریل کردی اختراع نیست و در حیطه آموزش است؟!

هر بار از طرف این اداره از پرونده این اختراع نقص گرفته شد و من نیز در جهت رفع آن بر آمدم، ولی در آخر کار مشخص شد که اینها بهانه‌ای بیش نبوده است و متأسفانه اداره آموزش و پرورش استثنایی نیز تاکنون هیچ حمایت و استقبالی نکرده است.

* در پایان اگر حرف و سخنی در مورد توسعه خط بریل و آیین نامه کردی بریل دارید بفرمائید؟

خدمت به دانش‌آموزان استثنایی فرهنگ و نژاد و زبان و دین نمی‌شناسد و هر جای کره خاکی افراد نسبت به دانش‌آموزان استثنایی و خانواده آنها مسئول‌اند. بنده هدف از ابداع این خط را احترام گذاشتن به شخصیت نابینایان کرد زبان می‌دانم و این نوع خط می‌تواند در مدارس و دانشگاه‌هایی که زبان کردی در آن تدریس می‌شود مورد استفاده قرار گیرد.

* جناب آقای عزیز خانه ضمن آرزوی موفقیت برای شما از وقتی که در اختیار مجله توان نامه گذاشتید سپاسگزاریم.